

EØS-AVTALEN

HVORDAN FUNGERER DEN? HVA BETYR AVTALEN FOR NORGE?

1. NORGES VIKTIGSTE AVTALE

Norges tette samarbeid med EU reguleres av mer enn 75 avtaler. Den viktigste er avtalen om *Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet* (EØS).

Som et lite land i en globalisert verden er det i norsk interesse å inngå internasjonalt forpliktende samarbeid med andre land. Norge er derfor tett tilknyttet EU, men ikke medlem av unionen. EØS-avtalen er den viktigste avtalen som regulerer samarbeidet mellom Norge og EU. I tillegg har Norge sluttet seg til EU-samarbeidet på en rekke områder som ikke omfattes av EØS-avtalen. Eksempler er Schengen-avtalen om passfrihet mellom de europeiske landene og felles grensekontroll utad, eller avtalen om felles behandling av asylsaker.

EØS-avtalen gir oss større valgfrihet når vi skal kjøpe varer og tjenester, og den sikrer at norske bedrifter får selge sine varer og tjenester i et europeisk marked med 500 millioner innbyggere på lik linje med bedrifter fra EU. Gjennom EØS-avtalen har vi de samme rettighetene som innbyggerne i EU til å reise fritt, arbeide, oppholde oss og studere i hele EØS-området. At EØS-avtalen regulerer så mye mer enn bare handelen mellom de 31 landene den omfatter, gjør den langt mer omfattende enn en tradisjonell handelsavtale.

EØS-avtalen er den mest omfattende internasjonale avtale Norge noen gang har inngått. Den har stor innflytelse på norsk politikk, lover og samfunnsliv. Som en følge av EØS-avtalen må Norge

innføre et stort antall lover og regler som blir vedtatt av EUs medlemsland. Dette er en demokratisk utfordring, siden våre valgte politikere ikke er med på å vedta disse lovene og reglene.

I dette heftet ser vi nærmere på EØS-avtalen og hva den betyr for Norge. Først skisserer vi et historisk bakteppe og forklarer hvordan avtalen ble til. Deretter ser vi nærmere på hvilke rettigheter avtalen gir EØS-borgere, avtalens innhold og hvorfor Norge må ta inn så mange lover og regler som følge av EØS-avtalen, hva Norge betaler for deltakelsen gjennom EØS-midlene og hvilke samarbeidsprosjekter vi deltar i. Til slutt drøfter vi de demokratiske utfordringene ved EØS-avtalen, og ser spesielt på hvordan den påvirker norsk arbeidsliv.

Informasjonen som presenteres i dette heftet er hentet fra europautredningen *Utenfor og innenfor. Norges avtaler med EU* (NOU 2012:2) samt Regjeringens og Europakommisjonens nettsider. Mer spesifikke kildehenvisninger finnes i fotnoter.

Ønsker du om lære mer om EØS, EU og Norges forhold til EU kan du gå inn på nettsiden www.ieuropa.no.

2. HISTORISK BAKGRUNN

EØS-avtalen har knyttet Norge til våre europeiske naboland siden starten av 1990-tallet.

Forløperen til EU, *Det europeiske felleskap* (EF), gjennomgikk store endringer på midten av 1980-tallet. De tolv landene som da var med ønsket et tettere samarbeid for å skape økt økonomisk vekst. Dette skulle skje gjennom fullførelsen av det *indre marked* og felles lovgivning i den såkalte *Enhetsakten*.

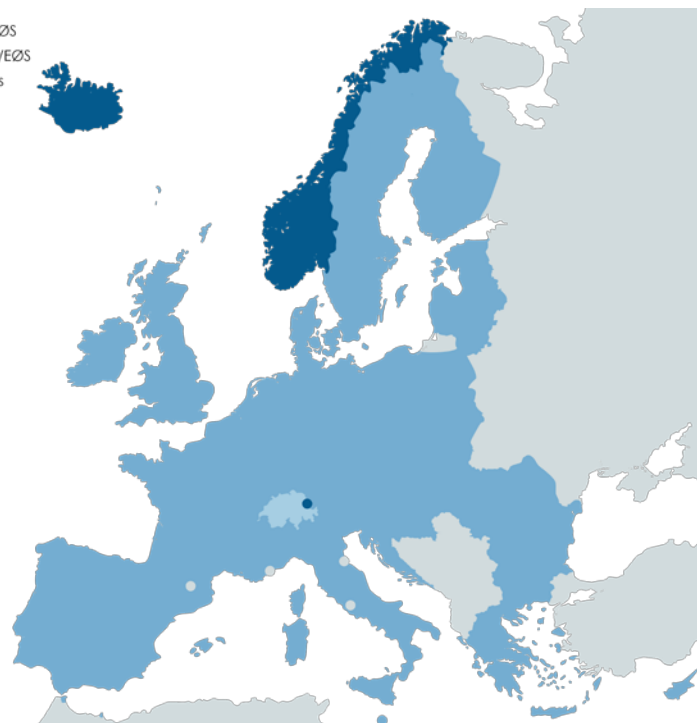
Også syv europeiske land som stod utenfor EF ønsket å ta del i dette markedet. Disse landene var med i *Det europeiske frihandelsforbund* (EFTA), som i sin tid ble opprettet som et alternativ til EF. Det ble derfor satt i gang forhandlinger for å knytte EF og EFTA sammen til *Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet* (EØS).

På denne tiden hadde EF tolv medlemmer, mens EFTA hadde syv. Etter flere år med forhandlinger mellom de to partene, ble avtalen undertegnet 2. mai 1992. EØS fikk virkning fra 1. januar 1994.

Det indre marked ble ferdigstilt i 1992 og EF skiftet samtidig navn til *Den europeiske union* (EU). For flere av landene fungerte EØS-avtalen som et første steg mot medlemskap i EU. Finland, Sverige og Østerrike ble EU-medlemmer 1. januar 1995, mens Norge ble stående utenfor da 52,2 prosent av velgerne stemte mot medlemskap i en folkeavstemning om norsk EU-medlemskap i november 1994.

EFTA består i dag av Sveits, Island, Liechtenstein og Norge. Kun de tre sistnevnte er med i EØS. Etter å ha signert avtalen trakk Sveits seg etter en folkeavstemning. EU har vokst til 28 medlemmer, mens Storbritannia har startet forhandlinger om å tre ut av samarbeidet. Det betyr at EØS enn så lenge består av 31 land.

■ EU/EØS
■ EFTA/EØS
■ Sveits

3. RETTIGHETER

EØS-avtalen er noe langt mer enn en tradisjonell handelsavtale. Avtalen sikrer grunnleggende rettigheter for alle EØS-borgere.

Gjennom EØS-avtalen har norske borgere rettigheter i alle de 31 EØS-landene. I tillegg har norske myndigheter spesielle forpliktelser overfor de andre landenes borgere. EØS-avtalen gir oss alle like rettigheter, enten vi er arbeidstakere, studenter, pensjonister eller turister. Ett av hovedprinsippene i EØS er retten til å ikke bli *forskjellsbehandlet på grunn av nasjonalitet*.

Regulering av arbeidsmarkedet, helsesystemet og velferdsordninger er hovedsakelig opp til nasjonale politikere å bestemme. Det er altså nasjonale myndigheter som utformer medlemslandenes velferdsordninger ut fra politisk prioriteringer og deres økonomiske evne. Likevel fastsetter EØS-regelverket at politikken i medlemslandene ikke må være i strid med prinsippene om likebehandling og fri bevegelse.

OPPHOLD

Du har rett til å oppholde deg i et hvilket som helst EØS-land hvis du arbeider, er selvstendig næringsdrivende eller studerer. Som turist kan du oppholde deg i et annet EØS-land i opptil *tre måneder* uten å måtte søke om visum eller melde fra noe sted. Men

du må kunne forsørge deg selv. Skal du være i landet mer enn tre måneder, må du søke om oppholdstillatelse eller registrere deg ved arbeidskontoret hvis du er arbeidssøkende.

ARBEID

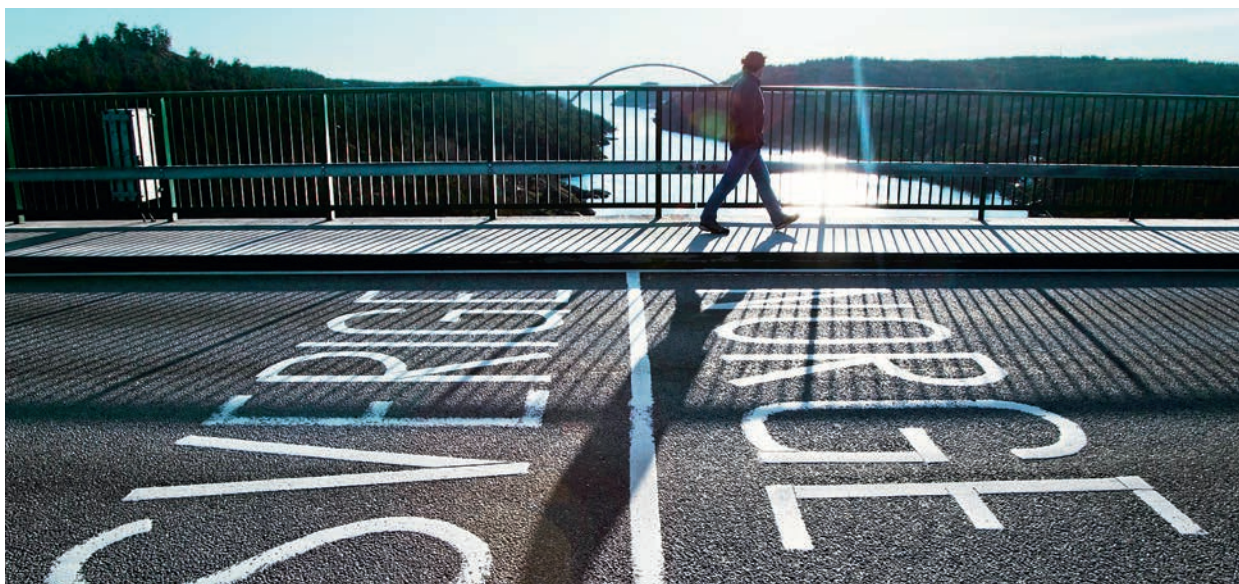
Som EØS-borger har du rett til å søke på utlyste stillinger, ta arbeid i alle EØS-land og ansettes på like vilkår som landets borgere. Det er unntak for enkelte offentlige stillinger, for eksempel i forsvar og politiet. Du har krav på samme arbeidsvilkår som landets egne innbyggere når det gjelder lønn, oppsigelse og fagforeningsrettigheter. I tillegg er det regler om arbeidstider, likebehandling samt helse, miljø og sikkerhet som gjelder for alle, uansett hvilket land i EØS-området du befinner deg i.

VELFERD

Velferdspolitikken er i utgangspunktet et nasjonalt anliggende. Unntakene som omfattes av EØS-avtalen er å sikre like *trygde- og velferdsrettigheter* for arbeidstakere som jobber i et annet EØS-land enn de selv kommer fra. Arbeidere som kommer til

Norge for å jobbe har også krav på de samme rettighetene som deres norske kollegaer, for eksempel når det gjelder sosiale tjenester. EØS-avtalen slår

fast retten til akutt medisinsk hjelp og har bedret EØS-borgeres tilgang til helsetjenester utenfor sitt hjemland.

EØS-borgere kan fritt reise fra ett land til et annet innenfor området. Med seg på reisen har de en rekke rettigheter.
Foto: Karin Beate Nøsterud, Wikipedia Commons.

“ Som EØS-borger har du rett til å søke på utlyste stillinger, ta arbeid i alle EØS-land og ansettes på like vilkår som landets borgere.

Trygd på tvers av landegrensene

Likebehandlingsprinsippet sikrer EØS-borgere sosiale rettigheter når de jobber over en lengre tid i Norge. Mange synes det er urettferdig at norsk barnetrygd og kontantstøtte kan sendes til polske barn som aldri har oppholdt seg i Norge. Støtteordningene kan utbetales til et annet EØS-land så lenge én av foreldrene har arbeidet og oppholdt seg i Norge i minst 12 måneder. Disse foreldrene har dermed opptjent rettighetene på lik linje med norske arbeidere.

Såkalt *velferdsturisme*, at rause ordninger utnyttes, er ifølge en rapport for Europakommisjonen ikke særlig utbredt¹. De fleste som flytter til et annet land motiveres av høyere lønninger, ikke velferdsgoder. Trygdeeksport er også en relativt liten utgift. Hoveddelen av trygd som utbetales til utlandet går til norske pensjonister i for eksempel Spania.

¹ Rapport ICF GHK 2013, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=10972

4. REGLER FOR HANDEL

Gjennom EØS-avtalen har Norge sluttet seg til EUs indre marked. Det gjør at EUs regler for fri bevegelse av varer, tjenester, personer og kapital også gjelder i Norge.

EUs indre marked skal fungere på samme måte som et nasjonalt marked – uten at grenser og nasjonalitet skal hindre samhandel og kontakt. En vare som produseres i Finnmark kan selges i Oslo uten å bli avgiftsbelagt eller stoppet på fylkesgrensene for kvalitetskontroll. På samme måte skal EØS sikre at varer kan forflyttes mellom Spania, Slovenia eller Sverige uten unødvendige hindringer. Hovedregelen er at produkter som fremstilles i henhold til regelverket i ett EØS-land, kan selges og kjøpes fritt i alle andre EØS-land.

FELLES REGLER

Innen dette markedet er det fri bevegelse av varer, tjenester, personer og kapital. Dette blir gjerne omtalt som EUs *fire friheter*. For å sikre disse, har alle de 31 EØS-landene blitt enige om å følge et sett med felles regler og krav til det som kan selges på det indre markedet. Dette er med på å sikre *rettferdig konkurranse*.

Samtidig er det domstoler og tilsyn som garanterer at regelverket faktisk blir fulgt. Reglene i det indre marked setter også forbud mot monopol, kartellvirksomhet, prissamarbeid eller det å utnytte

markedsrett på annet vis som er til ulempe for fri konkurranse og forbrukermakt.

IKKE ALT OMFATTES AV EØS

Handel med fisk og landbruksvarer omfattes ikke av EØS-avtalen, selv om regler om veterinære forhold og matsikkerhet påvirker disse områdene indirekte. Videre faller politikkområder som politi og asyl, Schengen-avtalens passfrihet og informasjonssamarbeid, eurosamarbeidet samt EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk utenfor EØS-avtalen. Norge samarbeider likevel med EU på mange av disse feltene gjennom egne avtaler.

Det som skiller EØS fra et EU-medlemskap er at Norge, Island og Liechtenstein forplikter seg til å innføre regler de ikke har vært med på å utforme og vedta. EU-medlemskap gir stemmerett når reglene for det indre marked bestemmes.

Norsk sjømateksport er avhengige av EØS, selv om handel med fisk faller utenfor avtalen. Norge har nemlig innført EUs veterinærregler. Det gjør at matsikkerheten til norsk fisk godkjennes allerede når den tas inn til land. Det gjør at fisken kan transporteres sørover i Europa uten langvarige hygienekontroller på grensene. Foto: Norsk sjømatråd, Flickr CC.

“ *Produkter som fremstilles i ett EØS-land, kan selges og kjøpes fritt i alle andre EØS-land.*

EUs fire friheter

Fri bevegelse av **varer** betyr at så lenge en vare er produsert i et EØS-land og oppfyller EØS-regelverket, kan den selges uten hindringer innenfor hele området.

Fri bevegelse av **tjenester** innebærer at alle kan etablere virksomhet og selge tjenestene sine i et annet EØS-land. Det kan for eksempel gjelde rørleggere, arkitekter, mobilselskap og banker.

Fri bevegelse av **kapital** gjør det å flytte penger fra Oslo til Stockholm like enkelt som å flytte penger fra Oslo til Bergen.

Fri bevegelse av **personer** betyr at vi kan reise fritt i EØS-land uten å søke om oppholdstillatelse eller visum. Arbeidere kan søke jobb i et annet land, en student kan ta en grad på et utenlandsk universitet og en pensjonist kan flytte sørover og ta med seg oppsparte pensjonspenger.

5. EØS-MIDLENE

Norge finansierer prosjekter i en rekke EU-land. Denne støtten er kjent som EØS-midlene, og skal bidra til å utjevne økonomiske forskjeller i Europa.

EØS-avtalen inkluderer en felles målsetning om å *redusere sosiale og økonomiske ulikheter* på tvers av det europeiske kontinentet. Norge bidrar til dette gjennom å finansiere prosjekter i de 15 EU-landene med svakest økonomi. Polen mottar mest, deretter følger Romania og Ungarn. De andre landene som mottar støtte er Bulgaria, Estland, Hellas, Kroatia, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Portugal, Slovakia, Slovenia og Tsjekkia.

Det er et mål at støtten skal styrke samarbeidet mellom Norge og mottakerlandet. En rekke norske frivillige organisasjoner, bedrifter, forskningsinstitusjoner og offentlige etater deltar. De driver prosjektene i samarbeid med aktører i mottakerlandene.

NORGES BIDRAG

Størrelsen på bidragene avtales i forhandlinger mellom Norge og EU. Forhandlingene om hvor stort beløpet skal være er kompliserte og tar lang tid. Frem til 2021 betaler Norge omtrent 3,65 milliarder kroner i året.

EØS-midlene består av to deler. Den ene delen

står Norge alene for, den andre delen inkluderer bidrag fra Island og Liechtenstein. Disse to betaler til sammen rundt 85 millioner kroner. Bidragene deres er lavere enn Norges fordi de to landene er betraktelig mindre enn Norge, ikke minst økonomisk.

I tillegg til dette betaler Norge for deltagelse i EUs programmer, som forklares på side 10 og 11 i dette heftet.

Eksempel på prosjekter EØS-midlene går til:

TIL KAMP MOT UNGDOMSLEDIGHET

I april 2017 ble det opprettet et nytt norsk fond for å bekjempe ungdomsledighet i EU. 550 millioner kroner av EØS-midlene skal brukes for å hjelpe ungdom inn på arbeidsmarkedet. Prosjekter som retter seg mot langtidsledige, ungdom mellom 24 og 29 år, minoriteter og funksjonshemmede vil bli prioritert.

BEKJEMPELSE AV KRIMINALITET

Åpne grenser med fri bevegelse for alle EØS-borgere, har også gjort de enkelte medlemslandene mer sårbare for grenseoverskridende kriminalitet. Dette er noe EU og Norge samarbeider om å bekjempe, med EØS-midler som virkemiddel. I perioden 2009

til 2014 ble det brukt over 1,4 milliarder kroner på å styrke justissektoren. Pengene gikk blant annet til å legge til rette for bedre politisamarbeid på tvers av landegrensene, styrking av rettssystemene og bedre fengselsforhold.

MINORITETERS RETTIGHETER

Romfolket utgjør i dag den største minoriteten i Europa, med en befolkning på mellom 10 og 12

millioner. Samtidig er de blant de svakest stilte i samfunnet. Gjennom EØS-midlene har Island, Liechtenstein og Norge satt seg som mål å bedre deres livssituasjon. Støtten som gis blir blant annet brukt på å styrke grunnleggende rettigheter, bekjempe rasisme, bedre tilgangen til skole og utdanning, samt sikre et bedre helsetilbud.

“ EØS-midlene skal utjevne økonomiske forskjeller i Europa. Midlene er også ment for å styrke samarbeidet mellom Norge og mottakerlandet.

Med støtte fra EØS-midlene sikres rumenske barn skoletilbud. Dette prosjektet er ledet av Frelsesarmeen. Foto: Stortinget, Flickr CC.

6. EU-PROGRAMMENE

EØS-avtalen gir Norge mulighet til å delta i EUs programmer. Norge deltar i tolv av disse, som omfatter alt fra kultur og utdanning, til satellittnavigasjon og forbrukervern.

Programmene skal legge til rette for økt samarbeid på tvers av landegrensene i EØS-området. Dette skjer ved at studenter, forskere, organisasjoner, kommuner og bedrifter i flere land kobles sammen med økonomisk støtte fra EU til felles prosjekter. Norge og de andre EFTA/EØS-landene bestemmer selv om de ønsker å delta i EU-programmene. Der- som de gjør det, er det som fullverdige medlemmer, på lik linje med EU-landene.

Når Norge bestemmer seg for å delta i et program, avtales det samtidig en kontingent for deltagelsen, som går til programmets budsjett. En del av disse pengene hentes tilbake igjen til Norge når nordmenn deltar i prosjektene. Like viktig i denne sammenhengen er utvekslingen av kunnskap og kompetanse som med dette skjer mellom norske og europeiske miljøer.

Her er en kort presentasjon av tre av de tolv programmene Norge deltar i:

HORISONT 2020

EUs program for forskning, innovasjon og utvikling støtter prosjekter som bidrar til å møte samfunnsutfordringene Europa står ovenfor. Dette gjelder blant annet innen helse, fornybar energi og transport. For perioden 2014 til 2020 har programmet et totalbudsjett på omtrent 725 milliarder kroner. Dette gjør det til det største forskingsprogrammet i verden.

Eksempel: norske May-Britt Moser og Edvard Moser vant Nobelprisen i medisin i 2014 sammen med John O'Keefe. De tre mottok forskningsstøtte fra EU-programmet Horisont 2020 for fremdragende forskning².

ERASMUS +

EUs program for utdanning, ungdom og idrett støtter prosjekter med ungdom (mellom 13 og 30 år) og de som arbeider med ungdom. Målet er å legge til rette for mer aktivitet over landegrensene for

²) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-564_en.htm

studenter, unge som vil arbeide frivillig i et annet europeisk land, ungdomsorganisasjoner og idrettslag. Den mest kjente delen av programmet er utvekslingsprogrammet for studenter. Siden oppstarten i 1987 har mer enn 3 millioner studenter reist på utveksling gjennom Erasmus-programmet.

Eksempel: norske studenter kan reise på utveksling i hele Europa i opptil 12 måneder. Du betaler ikke skolepenger, og får et Erasmus-stipend på mellom 3300-3800 kroner i måneden samtidig som du kan få støtte fra Lånekassen.

KREATIVT EUROPA

EUs program for kulturliv skal fremme kulturelt mangfold, ta vare på europeisk kulturarv og styrke kultursektorens konkurransevne. Programmet støtter prosjekter som gjennomføres i en europeisk ramme og gir norske aktører innen TV, film, kunst og kultur muligheter til å samarbeide internasjonalt og til å nå ut til et større europeisk publikum³.

Eksempel: norske filmer som «Til ungdommen», «Hodejegerne» og «Kon Tiki» har fått støtte fra EU gjennom programmet⁴.

“ Siden oppstarten har over 3 millioner studenter reist på utveksling gjennom Erasmus-programmet.

May-Britt Moser, Edvard Moser og John O'Keefe vant nobelprisen i medisin i 2014. De mottok støtte fra EU til sin forskning. Foto: Gunnar Hansen, NTNU Comm. Div.

³⁾ <http://www.kulturradet.no/om-eus-kulturprogram>

⁴⁾ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Fornyett-norsk-deltakelse-i-Kreativt-Europa/id763255/>

7. KONTROVERSER

EØS-avtalen omtales av mange som et politisk kompromiss. Selv om avtalen skaper forutsigbarhet for arbeidere, studenter og bedrifter, er den problematisk i et demokratisk perspektiv.

Det som skiller EØS-avtalen fra andre internasjonale avtaler er at den er *dynamisk og ensartet*. Det vil si at EFTA-landene må *innføre lover løpende* etter hvert som ny lovgivning kommer til i EU. Regelverket skal også tolkes på samme måte i alle landene. Derfor er det institusjoner som sikrer at regelverket tolkes *på samme måte* i de tre EFTA-statene som omfattes av avtalen og i EU.

DEMOKRATISK UNDERSKUDD

Forskjellen mellom EU-landene og Norge, Island og Liechtenstein er at medlemsland i EU deltar i utformingen av regelverket. Norge, Island og Liechtenstein må innføre reglene etter at de er ferdig diskutert og behandlet i EU-systemet.

Denne *manglende medbestemmelsen* omtales som et *demokratisk underskudd* ved EØS-avtalen. Siden avtalen trådte i kraft i 1994 har Norge mottatt og

innført over 12.000 såkalte forordninger og direktiver fra EU.

RESERVASJONSRETTE

EØS-avtalen gir Norge, Island og Liechtenstein en mulighet til å *reservere seg* mot nye EU-lover som de i utgangspunktet har forpliktet seg til å innføre. Dette er kjent som *reservasjonsretten*. Denne har aldri blitt brukt, men har vært vurdert benyttet 17 ganger⁵.

Varsel om reservasjon vil utløse en *forhandlingsprosess*. Dersom partene ikke kommer til enighet, vil det føre til at den aktuelle delen av EØS-avtalen settes ut av kraft⁶. Fordi reservasjonsretten aldri har blitt benyttet er det vanskelig å forutse de *faktiske* konsekvensene av å starte en slik prosess.

⁵ Europautredningen, (NOU 2012:2), kapittel 6.4.6

⁶ <http://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2012/Norge-og-EU-utenfor-og-innenfor>

ALTERNATIVER TIL EØS

Norge trenger en tilknytning til våre naboland i Europa. Men det er ikke alle som har EØS-avtalen som førstevalg.

EU-MEDLEMSKAP

En vesentlig forskjell mellom EØS og EU er at fullt medlemskap ville ha gitt Norge *medbestemmelse* på den politiske utviklingen i Europa. Det vil si at norske representanter ville hatt *stemmerett* i EUs beslutningsprosesser. Det ville også bety at Norge ville sittet rundt forhandlingsbordet når fremtidens Europa formes. Det har vært flertall mot norsk EU-medlemskap sammenhengende det siste tiåret og en ny EU-debatt står foreløpig ikke på agendaen.

HANDELSAVTALE

Før EØS-avtalen hadde Norge en handelsavtale med EF, som ble inngått i 1973. Denne sikret tollfrihet på industrivarer. Det meste av det EØS-avtalen i dag regulerer var ikke en del av denne avtalen. Verken en frihandelsavtale eller WTO dekker for eksempel handel med tjenester, sikrer investeringer eller fri bevegelse av personer slik EØS-avtalen gjør. Dessuten gjaldt den langt færre land enn de 30 andre landene som i dag dekkes av EØS-avtalen.

SVEITSISK MODELL

Fordi Sveits er medlem av EFTA, men ikke EØS, må samarbeidet med EU forhandles *bilateralt*. Sveits ønsket opprinnelig avtaler med EU på 15 områder. Etter tolv år med forhandlinger har de fått til avtaler på halvparten av dette. I tillegg har de måttet godta avtaler på områder de ikke ønsket et samarbeid på, men hvor EU ønsket en avtale⁷.

“ Siden EØS-avtalen trådte i kraft i 1994 har Norge innført over 12.000 EU-lover.

Motstandere av EØS-avtalen viser sin misnøye. Bildet er fra 1992, året avtalen ble inngått. Foto: Bernt Eide, Flickr CC.

⁷ https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kronikk_eoes/id2413117/

8. ARBEIDSLIV

Norge er fullt integrert i EUs arbeidsmarked. Det betyr at arbeidere fra andre EU/EØS-land fritt kan søke og ta arbeid i Norge, på samme måte som nordmenn kan arbeide i disse landene.

Arbeidsinnvandringen er helt nødvendig for Norge. Mange norske bedrifter er avhengige av utenlandske arbeidere for å levere varer og tjenester. At arbeidere fra 30 andre land kan jobbe i Norge uten restriksjoner har også skapt utfordringer. Mange yrkesgrupper møter hard konkurranse som følge av arbeidsinnvandringen. Særlig er lavtlønnede og ufaglærte i en utsatt posisjon, men også ved blant annet universiteter og høyskoler er konkurransen blitt hardere de siste årene.

SOSIAL DUMPING

En utfordring ved arbeidsinnvandring er når utenlandske arbeidere har vesentlig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn norske arbeidere. Dette kalles *sosial dumping*. Dette er forbudt og er noe norske og europeiske myndigheter ønsker å bekjempe.

Selv om åpne grenser byr på utfordringer i arbeidsmarkedet, har EØS et sterkt diskrimineringsvern. EØS-avtalen fastslår at utenlandske arbeidere har

krav på de samme rettighetene på arbeidsplassen som sine norske kollegaer. Videre sikrer den norske loven om *allmenngjøring av tariffavtaler* utenlandske arbeidere samme lønn som norske fagorganiserte kollegaer.

MINIMUMSREGLER

I de fleste tilfeller er EØS-reglene *minimumsregler*, som betyr at landene står fritt til å innføre strengere regler eller rausere ordninger om de ønsker det.

Norske myndigheter vedtar selv arbeidslivspolitikken i dialog med partene i arbeidslivet, altså fagforeninger og arbeidsgiverorganisasjoner. Det er også norske myndigheters oppgave å slå ned på arbeidslivskriminalitet og sørge for at lovverket følges.

EØS HAR STYRKET NORSKE ARBEIDERES RETTIGHETER

Norge er kjent for å tilby gode vilkår for arbeidstakere. Likevel har EØS-avtalen gjort at Norge har

måttet endre regler og dermed styrket arbeidstakernes rettigheter på en rekke områder. Blant annet gjelder det arbeidernes rettigheter ved konkurs, vern av gravide og eldre i arbeidslivet samt økte rettigheter for midlertidig ansatte og deltidsarbeidere.

“ EØS-avtalen gir utenlandske arbeidere de samme rettighetene på arbeidsplassen som sine norske kollegaer.

LO og deres største forbund er for EØS-avtalen, men enkelte mindre deler av fagbevegelsen mener avtalen legger til rette for sosial dumping. Foto: GGAADD, Flickr CC.

Fagbevegelsen for EØS

Visse deler av fagbevegelsen er skeptiske til EØS-avtalen fordi den skaper konkurranse med utenlandske arbeidere. Likevel er LO og de største fagforbundene for EØS-avtalen.

«Ja, det er utfordringer knyttet til EØS-avtalen, men det er naivt å tro at det ikke ville vært utfordringer knyttet til arbeidslivet også om vi hadde stått utenfor. Det er riktig at EØS legger enkelte begrensninger på hva vi kan gjøre i arbeidslivspolitikken, men de største begrensningene ligger her hjemme. Allmenngjøringsordningen må forbedres og forenkles, så det blir lettere å kreve allmenngjøring og få bukt med sosial dumping. Det er ikke EØS som hindrer oss i dette. Det handler om nasjonal politikk.»

- Jørn Prangerød i Fellesforbundet, Norges største fagforbund i privat sektor.

Vil du lære mer om Norges forhold til EU og resten av Europa? Nettsiden www.ieuropa.no er en kunnskapsressurs for alle som har interesse for hva som skjer i Europa, og er spesielt rettet mot studenter og elever i videregående skole. Her kan du lese om hvordan Europa har utviklet seg de siste hundre årene, hvordan EU fungerer som politisk system og hvordan Norge forholder seg til våre europeiske naboer. I tillegg finner du nyheter og aktuelle historier om blant annet studie- og jobbmuligheter, forbrukerrettigheter, kultur og reise.

Du finner oss på:

/ieuropano

post@ieuropa.no

Heftet er utgitt med støtte fra Utenriksdepartementet.
Forfattere: Peter Brandstrup, Jan Erik Grindheim
og Camilla Walstad
Opplag: 5.000
Design: Gjerholm design

iEUROPA
www.ieuropa.no

**europa
bevegelsen**
www.europabevegelsen.no